

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ

«ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ/ERASMUS»

Πανεπιστήμιο του Άμστερνταμ, Κεντρική Βιβλιοθήκη, Ολλανδία

06.06.11 - 10.06.11

Βασιλική Τσαγκαράκη

Βιβλιοθηκονόμος,

Πανεπιστήμιο Κρήτης, Βιβλιοθήκη tsagkar@lib.uoc.gr

Η ενεργός συμμετοχή σε ένα τέτοιο ευρωπαϊκό πρόγραμμα αποφέρει στον συμμετέχοντα πολύτιμη γνώση και τον ενθαρρύνει να διαμορφώσει νέο τρόπο σκέψης και αντίληψης των εργασιακών του δεδομένων. Προσωπικά χαίρομαι που μου δόθηκε η ευκαιρία να επισκεφθώ την κεντρική βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου του Άμστερνταμ (UVA University, Ολλανδία) και 2 από τις 27 βιβλιοθήκες-παραρτήματά της ολλανδικής πρωτεύουσας. Θα προσπαθήσω, λοιπόν, εδώ να αποτυπώσω γραπτά την οργάνωσή τους, τις κτιριακές τους εγκαταστάσεις αλλά και την υιοθέτηση της σύγχρονης τεχνολογίας στον τρόπο επικοινωνίας τους με την πανεπιστημιακή κοινότητα.

Κεντρική Ακαδημαϊκή Βιβλιοθήκη και βιβλιοθήκες-παραρτήματα

<http://cf.uba.uva.nl/en/>

Προσωπικό: 320 άτομα

Φοιτητές: 30.000

Ωράριο Λειτουργίας: Διαφορετικό για κάθε παράρτημα

Περίοδος δανεισμού βιβλίων: 28 ημέρες

Περίοδος δανεισμού περιοδικών: μη δανειζόμενο υλικό

Περίοδος δανεισμού οπτικοακουστικού υλικού:

μη δανειζόμενο υλικό

Μέγιστος αριθμός δανειζόμενων αντιτύπων: 50

Σχ.1

Η κεντρική βιβλιοθήκη βρίσκεται στο κέντρο της πόλης, σε 3 γειτονικά τριώροφα κτίρια του 17^{ου} αι, 18^{ου} αι και του 20^{ου} αι αντίστοιχα. Στο υπόγειο βρίσκεται μεγάλο μέρος της συλλογής των βιβλίων και των περιοδικών, αλλά και μη βιβλιακό υλικό όπως φιλμ

(μικροφόρμες, μικροφίστες κ.λπ.), όλα τοποθετημένα σε αυτόματα κυλιόμενα ράφια, δωμάτιο διαλογής για τον εσωτερικό διαδανεισμό βιβλίων ανάμεσα στα παραρτήματα και αποθήκη. Στο ισόγειο υπάρχει πάντα φύλακας, το κυλικείο της βιβλιοθήκης, αίθουσα συνεδριάσεων και κάποια γραφεία προσωπικού.

Στον 1^ο όροφο, υπάρχει πάγκος δανεισμού-πληροφόρησης. Εκεί μπορεί κάποιος μόνο να δανειστεί βιβλίο ή να λάβει πληροφορίες, ενώ για τις επιστροφές βιβλίων υπάρχει σχετικό **αυτόματο μηχάνημα επιστροφής υλικού**. Ο χρήστης μπορεί να τοποθετήσει μέχρι και 8 βιβλία το ένα πάνω στο άλλο. Το μηχάνημα διαβάζει το RFID κωδικό και των 8 βιβλίων και κάνει την επιστροφή είτε δίδοντας γραπτή απόδειξη είτε ηλεκτρονική στην ηλ. διεύθυνση του χρήστη. Πίσω απ' αυτό το μηχάνημα υπάρχει δωμάτιο συγκέντρωσης και επανατοποθέτησης των βιβλίων στο ράφι από το προσωπικό. Δίπλα βρίσκεται το κόκκινο

δωμάτιο. Εκεί σε θυρίδες κόκκινου χρώματος τοποθετούνται οι κρατήσεις για βιβλία (περίπου 450 τεμ./ημέρα), που ζητούνται από άλλα παραρτήματα. Κάθε μέρα **ηλεκτρικά αυτοκίνητα** κάνουν 4 διαδρομές από την κεντρική βιβλιοθήκη προς τα παραρτήματα και αντίστροφα για να εξυπηρετήσουν τις ανάγκες διαδανεισμού των χρηστών.

Υπάρχει ηλεκτρονικό αναγνωστήριο με Η.Υ. για 15λεπτη χρήση και για μακρόχρονη αναζήτηση. Η πρόσβαση στους Η.Υ. είναι ελεγχόμενη και ζητείται κωδικός πρόσβασης σε όλους. Μόνο 4 Η.Υ. δίδουν ελεύθερη πρόσβαση στον κατάλογο (OPAC) της βιβλιοθήκης. Υπάρχουν πάντως και διαθέσιμοι φορητοί υπολογιστές, που δανείζονται στους φοιτητές.

Το πρόγραμμα αυτοματισμού της βιβλιοθήκης ονομάζεται ALEPH και αποκτήθηκε πριν από 3 χρόνια για να καλύψει τις τρέχουσες ανάγκες. Οι εκπρόθεσμοι χρήστες τιμωρούνται με πρόστιμο 1€ /εβδομάδα ανά αντίτυπο, με δικαίωμα 3 ανανεώσεων. Αν δεν ανταποκριθούν στερούνται αυτόματα δικαιώματος δανεισμού μέχρι

να αποπληρώσουν το χρέος τους. Αυτό όμως που μου έκανε εντύπωση ήταν η **δυνατότητα ανάγνωσης και αποθήκευσης δεδομένων με τη χρήση smart phones** (<http://m.uba.uva.nl>). Οι χρήστες

τοποθετώντας τις οθόνες των έξυπνων κινητών τους στην αντίστοιχη εικόνα αποθηκεύουν αυτόματα τα

Σχ.2

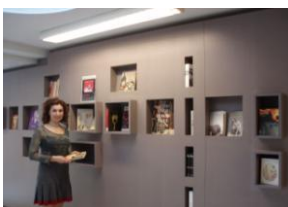
δεδομένα του βιβλίου που τους ενδιαφέρει.

Με την ίδια λογική αναζητούν πληροφορίες από το κινητό τους για το ποιοι διαθέσιμοι υπολογιστές υπάρχουν στα ηλεκτρονικά τους αναγνωστήρια. Βέβαια γι' αυτούς που είναι λάτρεις του **twitter** και του **facebook**, η βιβλιοθήκη διαθέτει αντίστοιχες σελίδες και δέχεται καθημερινά πολλά αιτήματα φιλίας. Χάρη μάλιστα στο **Google Calendar** και **Google Maps**, οι φοιτητές μαθαίνουν για το ωράριο της βιβλιοθήκης όλο το χρόνο και τις τοποθεσίες των παραρτημάτων στο χάρτη της πόλης. Στις υπηρεσίες της βιβλιοθήκης υπάρχει και το **chat** (<http://www.uba.uva.nl/ubacoach>). Ο χρήστης μπορεί να «μιλήσει» σε πραγματικό χρόνο με το/τη βιβλιοθηκονόμο της βάρδιας και να ζητήσει πληροφορίες σχετικά με βιβλιογραφίες, βάσεις δεδομένων κ.λπ. Η βιβλιοθήκη χρησιμοποιεί πλήρως τη νέα τεχνολογία για να προσελκύσει τους νεαρούς χρήστες της.

Ανάμεσα στα ράφια με τα βιβλία (αφιερωμένα στην ολλανδική και αγγλική βιβλιογραφία), που είναι καταλογογραφημένα σύμφωνα με την πλατφόρμα WorldCat της OCLC (βιβλιογραφικές εγγραφές σύμφωνα με το διεθνές μορφότυπο MARC21 & τους αγγλο-αμερικανικούς κανόνες AACR2) και ταξιθετημένα, για την ώρα, σύμφωνα με κάποιο δικό τους σύστημα ταξίθετησης [θα μεταφερθούν σύντομα σε αυτό της Library of Congress (LC)], υπάρχουν αναγνωστήρια για τους φοιτητές. Εκεί επικρατεί ησυχία και ασύρματο δίκτυο για τις ανάγκες τους!

Στο 2ο όροφο υπάρχει δωμάτιο με μεταπτυχιακές και διδακτορικές εργασίες. Οι χρήστες δεν υποχρεώνονται ακόμη να παραδίδουν και την ηλεκτρονική μορφή της εργασίας τους. Οπότε διαθέτουν, προς το παρόν, περιορισμένο ηλεκτρονικό καταθετήριο (<http://dare.uva.nl>).

Στους διαδρόμους υπάρχουν εκθετήρια περιοδικών. Η βιβλιοθήκη είναι συνδρομητρια σε 5.000 τίτλους έντυπων περιοδικών (θεματική ταξίθετηση) και σε 22.00 ηλεκτρονικούς τίτλους. Χάρη όμως στις συνδρομές της σε πολλές βιβλιογραφικές βάσεις δεδομένων και την κοινοπραξία (UKB Consortium) το ποσοστό ανεβαίνει ακόμη περισσότερο. Εντυπωσιακά είναι τα χρηματικά ποσά που επενδύονται για τις παραγγελίες ηλεκτρονικού υλικού:

Ηλεκτρονικά βιβλία: € 37.000

ό πρόγραμμα μετακίνησης προσωπικού 'Δια βίου μάθηση / Erasmus', αμ, Κεντρική Βιβλιοθήκη, Ολλανδία», *Συνεργασία*, αρ. 3 (Δεκ. 2011).

<http://www.goethe.de/synergasia>

Ηλεκτρονικά περιοδικά: €3.085.000

Βάσεις δεδομένων: € 1.046.000

Στην παραγγελία νέου υλικού, το τμήμα παραγγελιών περιοδικών και βιβλίων, συμβουλευεται κατά κύριο λόγο τον εκπρόσωπο καθηγητή του κάθε τμήματος και τα στατιστικά χρήσης υλικού στις υπ' όψιν παραγγελίες. Υπάρχουν π.χ. οι εγγραφές (records) στο σύστημά τους σχετικά με τα ηλ. βιβλία, που μπορεί να ενδιαφέρουν τους χρήστες. Αν οι χρήστες επιλέγουν πολλές φορές την υποψήφια παραγγελία, τότε το υλικό κατατάσσεται αυτόματα υποψήφιο προς αγορά.

Τα συμβόλαια συνήθως υπογράφονται για 3 χρόνια είτε απ' ευθείας με τον εκδότη είτε μέσω της ολλανδικής εταιρείας Swets. Τα τμήματα πληρώνουν αντίστοιχα το ποσοστό που τους αναλογεί και παραλαμβάνουν τα τιμολόγια.

Οι τιμές όμως εισάγονται στο πρόγραμμα αυτοματισμού της βιβλιοθήκης ALEPH ώστε να υπάρχει η δυνατότητα οικονομικού ελέγχου. Χάρη στο σύστημα SFX (ex Libris), δίδεται η δυνατότητα πρόσβασης στο ηλεκτρονικό περιεχόμενο του υλικού στους χρήστες.

Σε περίπτωση που ο χρήστης δεν εντοπίσει το άρθρο που έχει ανάγκη, με το σύστημα διαδανεισμού άρθρων (εθνικό δίκτυο Picarta), έχει τη δυνατότητα ηλ. παραγγελίας άρθρου με κάποιο κόστος (€ 3 για φοιτητές, € 6,5 για τους υπόλοιπους). Για τους πρωτοετείς υπάρχει ένα προπληρωμένο, από το πανεπιστήμιο, ποσό (€ 12) για τις πρώτες τους παραγγελίες. Το άρθρο εκτυπώνεται και ο χρήστης το παραλαμβάνει, ενώ ταυτόχρονα διαγράφεται από τον Η.Υ. του προσωπικού. Τα πνευματικά δικαιώματα προστατεύονται σε κάθε υπηρεσία της βιβλιοθήκης!

Η βιβλιοθήκη Θετικών Επιστημών βρίσκεται σε προάστιο, μακριά από το κέντρο της πόλης, δίπλα σε ένα τεράστιο πάρκο επιστημών. Το κτίριο, που καταλαμβάνει 6,5 στρέμματα, είναι καινούριο, 5ώροφο, με μοντέρνα αρχιτεκτονική, προσαρμοσμένο στις επιστήμες που φιλοξενεί και ανοικτό στο φυσικό περιβάλλον με πολλούς γυάλινους εξωτερικούς τοίχους. Για την εξυπηρέτηση των χρηστών υπάρχει μόνο τμήμα πληροφόρησης και όχι δανεισμού, καθώς τα αυτόματα μηχανήματα διευκολύνουν τη διαδικασία αυτή.

Οι εσωτερικοί τοίχοι είναι απεικόνιση των δερματικών κυττάρων, τα τραπέζια στο ηλ.

αναγνωστήριο έχουν τη μορφή μορίου (moles), οι καρέκλες είναι τροχήλατες με ορθοπεδική πλάτη, ενώ υπάρχουν καναπεδάκια σε ζικ ζακ μορφή.

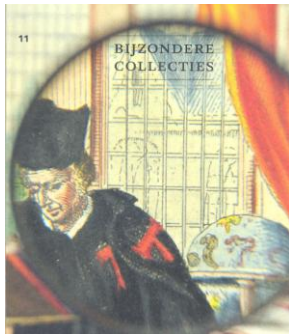
Στο χώρο υποδοχής, υπάρχουν αναπαυτικοί καναπέδες και μια εντυπωσιακά μεγάλη οθόνη, που χρησιμοποιείται για **ψυχαγωγικά παιχνίδια** (videogames) και **προβολές ταινιών**.

Υπάρχουν αναγνωστήρια ατομικά, λίγων ή πολλών ατόμων, με θέα κήπους και θερμοκήπια αλλά και κατάλληλος χώρος για άτομα με ειδικές ικανότητες. Στους κεντρικούς διαδρόμους υπάρχουν βιτρίνες με αντιπροσωπευτικά εκθέματα για κάθε επιστήμη. Στο εσωτερικό του κτιρίου υπάρχει ανοικτό αίθριο στο κέντρο του οποίου είναι τοποθετημένα πιόνια για να παίζουν οι φοιτητές σκάκι στο δάπεδο.

Οι ερευνητές είναι υποχρεωμένοι να καταθέτουν ηλεκτρονικά την έρευνά τους για να υπάρχει στη συλλογή του Πανεπιστημίου και σε περίπτωση που αποχωρήσουν να τη χρησιμοποιήσουν οι επόμενοι.

Η Βιβλιοθήκη Ειδικών Συλλογών, είναι ο ναός του φυσιοδίφη (<http://bc.uba.uva.nl>). Στην

είσοδο υπάρχουν ντουλαπάκια αποθήκευσης προσωπικών αντικειμένων. Η πρόσβαση στο χώρο γίνεται με ειδική άδεια για τους ερευνητές και με την επίδειξη της πανεπιστημιακής κάρτας για τα μέλη της πανεπιστημιακής κοινότητας. Η φωτογράφιση δεν επιτρέπεται στο χώρο αυτό για ευνόητους λόγους. Ο ερευνητής πλένει τα χέρια του πριν ακουμπήσει οποιοδήποτε μη δανειζόμενο (εκτός βιβλιοθήκης) έντυπο έργο τέχνης: σπάνια και

πολύτιμα

Σχ.3

βιβλία, χειρόγραφα, φωτογραφίες, χάρτες και άτλαντες, που χρονολογούνται πριν το 1850. Ειδικά μαξιλαράκια «ξεκουράζουν» τα βιβλία πάνω στα τραπέζια του αναγνωστηρίου, ενώ ειδικοί σελιδοδείκτες (από βελούδο και βαρίδι, σε σχήμα φιδιού) εμποδίζουν τις σελίδες να γυρίζουν από μόνες τους. Το προς μελέτη υλικό φυλάσσεται προς κράτηση για 1 εβδομάδα στο δωμάτιο κρατήσεων, προκειμένου ο ερευνητής που το μελετά, να το εντοπίσει ξανά στο διάστημα της έρευνάς του.

Τσαγκαράκη, Β., «Ευρωπαϊκό πρόγραμμα μετακίνησης προσωπικού 'Δια βίου μάθηση / Erasmus', Πανεπιστήμιο του Άμστερνταμ, Κεντρική Βιβλιοθήκη, Ολλανδία», *Συnergasia*, αρ. 3 (Δεκ. 2011).

Η απόλυτη ησυχία με τις εναλλαγές εικόνων από μια άλλη εποχή, με βαριά σκαλιστά έπιπλα, πολυελαίους, υδρόγειες σφαίρες του 16^{ου} αι. και 17^{ου} αι, προσωπογραφίες Ολλανδών συγγραφέων και ιστορικών με περίτεχνες κορνίζες στους τοίχους, προκαλούν δέος στον επισκέπτη! Οι 500.000 χάρτες και οι άτλαντες φυλάσσονται

ταξιθετημένοι με αύξουσα αρίθμηση σε ειδικά διαμορφωμένο χώρο, όπου η θερμοκρασία είναι πάντα στους 15 βαθμούς με 50% υγρασία. Συρτάρια, ντουλάπια και κύλινδροι τους φιλοξενούν ανάλογα με το μέγεθός τους. Η πρόσκτηση του παραπάνω υλικού γίνεται με 3 τρόπους : αγορά, δωρεά και δανεισμό από άλλες βιβλιοθήκες αντίστοιχου θεματικού αντικειμένου.

Η βιβλιοθήκη φιλοξενεί στο ισόγειο του κτιρίου μόνιμες εκθέσεις, ενώ ταυτόχρονα διοργανώνει σχετικές εκδηλώσεις με εκδόσεις βιβλίων με ιδιαίτερο περιεχόμενο.

Τα σχέδια 1,2 και 3 είναι «δανεισμένα» από τα έντυπα φυλλάδια της βιβλιοθήκης του UVA University